

Datum
2015-08-24
Adress
Bergsgatan 17
Diarienummer
525:02956-2015

Kommunstyrelsen

Yttrande till Kommunstyrelsen över emiss från miljödepartementet om Bisfenol A - Kartläggning och strategi för minskad exponering (SOU 2014:90)

STK-2015-822

Miljönämnden beslutar att lämna följande yttrande:

Sammanfattning

Miljönämnden har getts möjlighet att yttra sig över utredningen ”Bisfenol A - Kartläggning och strategi för minskad exponering”. Regeringen vill ha synpunkter på materialet i rapporten i allmänhet och på förslaget till mål och strategi för minskad exponering i synnerhet. Miljönämnden instämmer i vad som läggs fram i utredningen i stort, men anser att ett förbud mot bisfenol A bör gälla tidigare än 2020. Mot bakgrund av ämnets inneboende egenskaper är ett förbud med omedelbar verkan att föredra. För att undvika att ämnet bisfenol A ersätts med andra bisfenoler med liknande hälsopåverkande egenskaper bör förbudet omfatta även sådana ämnen. Det är positivt att föreslaget bisfenol A-förbud skulle omfatta livsmedelsförpackningar och termopapper, som är de största exponeringskällorna, men än lämpligare vore ett generellt förbud mot användning av bisfenoler med hormons- och reproduktionsstörande egenskaper i sin helhet.

Yttrande

Miljönämnden ser positivt på att en utredning inom detta område har utförts. Bisfenol A är dock endast ett av alla de ämnen som tillverkas inom industrin. Dessutom nyttillverkas ett stort antal ämnen och med tanke på tidskrävande utredningar och lagförslag är det svårt att komma ifatt med kunskap om eventuella hälso- och miljörisker. Därför anser miljönämnden att utredningar och lagförslag som rör kemikalier bör hanteras mer skyndsamt än idag.

Miljönämnden anser vidare att ett förbud mot all användning av bisfenol A och andra bisfenoler med motsvarande egenskaper bör införas omedelbart. För att undvika att bisfenol A ersätts med

andra bisfenoler med liknande hälsopåverkande egenskaper bör förbudet omfatta även sådana ämnen.

Ett förbud på EU-nivå är att föredra, men om ett sådant inte kommer till stånd bör Sverige införa ett nationellt förbud. Frankrike, Danmark och Belgien har idag starkast krav vad gäller bisfenol A. Enligt genomförd utredning har industrin i Frankrike till viss del ställt om på grund av ett nationellt förbud, vilket visar att det inom industrin finns kunskap och kapacitet att klara av det. Sverige bör förslagsvis ansluta sig till det arbete som redan initierats av dessa länder.

Svenska myndigheter har tidigare valt att agera med försiktighet när det kommer till små barns exponering för bisfenol A. Bisfenol A i nappflaskor är förbjudet i EU sedan 2011. Då det i denna utredning framkommit att det är fler grupper som är känsliga för exponering av ämnet, såsom gravida kvinnor och ungdomar måste det även vidtas åtgärder som minskar exponeringsrisken för dem.

Det är fortfarande oklart hur kontrollen ska bedrivas då det gäller producenter av förpackningsmaterial för livsmedel och importörer av detta material. Viss tillsyn av förpackningsmaterial sker idag när förpackningen fyllts med livsmedel. Dock borde tillsyn utövas redan när förpackningsmaterialet produceras. I dagsläget saknas nationell lagstiftning som visar vilken/vilka kontrollmyndigheter som är behöriga att registrera förpackningsproducenter och därmed är behöriga att utföra kontroll av företagen. Det vore önskvärt med nationell samordning och vägledning från Livsmedelsverket angående denna kontrollfråga, eftersom myndigheten redan idag har ett övergripande ansvar för kontroll av förpackningsmaterial i kontakt med livsmedel.

Till skillnad från vad som föreslås i rapporten anser miljönämnden vidare att även storkök och restauranger ska omfattas av tillsynen av ett bisfenol A-förbud. Om tillsynen även skulle omfatta storkök, exempelvis skolkök, är det förenligt med utredningens fokus, som är att minska exponeringen av bisfenol A för barn.

Tillsyn på storkök och restauranger är väl motiverad eftersom restaurangbesökare inte har insyn i vilka förpackningar som används för de råvaror som ingår i en maträtt som tillagas på restaurang. Livsmedelskedjan är ibland både komplex och global.

Ett omedelbart förbud av bisfenol A anses också underlätta vid upphandlingar inom kommunen. Möjligheten att gå längre än gällande lagstiftning vid upphandlingar finns, men upplevelsen är att kunskap och resurser saknas för att det ska bli ett bra resultat. Ett sådant arbete förutsätter att uppföljningar av de krav som man ställt vid upphandlingen genomförs, vilket också görs, men inte med önskvärd regelbundenhet. Mot bakgrund av detta anses ett bisfenol A-förbud vara ett mycket effektivare sätt att uppnå en minskad exponering hos barn jämfört med att lägga in ett krav på bisfenol A-fria produkter i upphandlingen.

Motivering för ett bisfenol A-förbud

I utredningen föreslås att ett eventuellt förbud av bisfenol A införs 2020. Miljönämnden anser det emellertid motiverat att krav på utfasning av bisfenol A ställs tidigare. I detta sammanhang är ett förbud med omedelbar verkan att föredra. Bisfenol A är ett ämne med hormon- och reproduktionsstörande egenskaper. Det är även känt, vilket också nämns i rapporten, att eftersom bisfenol A

är ett sådant ämne kan det vara svårt att sätta en nedre gräns för koncentrationer som ger upphov till effekter. Det anses rimligt att alla ämnen som sätts på marknaden ska vara säkra för konsument och/eller yrkesmässig användare, i synnerhet när studier och resultat om ett ämnes hälsopåverkande egenskaper finns. I det här fallet bör man i hög utsträckning kunna stödja sig på försiktighetsprincipen i 2 kap miljöbalken.

Miljönämnden anser det inte lämpligt att förlita sig på en frivillig utfasning av bisfenol A från berörda företag. Som exempel kan nämnas att trots den mediala uppmärksamheten kring bisfenol A för ett par år sedan, förekommer ämnet i kvitton och biljetter i stort sett samma omfattning idag. Det är heller inte ovanligt att man kan se att föräldrar ger kvitton och biljetter till små barn i samband med butiksinköp, för att roa barnet en stund. Detta tyder antingen på att kunskapen kring bisfenol A är låg, eller på att allmänheten förutsätter att bisfenol A inte längre förekommer i termopapper. Ett frivilligt förfarande från industrin bedöms dessutom innebära att processen mycket väl kan komma att dra ut på tiden, flera år är ingen ovanlighet i dessa sammanhang.

Enligt förordning (EG) nr 178/2002, artikel 14 ska livsmedel endast släppas ut på marknaden om de är säkra. Livsmedel anses inte vara säkra om de är skadliga för människors hälsa eller om de anses vara otjänliga som människoföda. Miljönämnden anser därför även att ett förbud mot bisfenol A med omedelbar verkan är nödvändigt för att säkerställa att livsmedel som släpps ut på marknaden är säkra.

Lagstiftningen reglerar hur material i kontakt med livsmedel ska tillverkas och hanteras för att inte avge främmande ämnen till innehållet. I Sverige finns lagstiftning om att bisfenol A och föreningar där bisfenol ingår inte får användas i lack och ytskikt i förpackningar för livsmedel avsedda för barn mellan 0 och 3 år. Däremot är bisfenol A ett godtagbart ämne i annan plast enligt gällande förordning (EG) nr 10/2011.

Vad gäller varor är spårbarheten kring innehållet av kemikalier ofta bristfällig. Miljönämnden anser det inte rimligt att förvänta sig att allmänheten har sådan kunskap att den kan göra ett medvetet val och välja en bisfenol-fri vara. Ur denna aspekt vore det bättre om ämnet inte tilläts på marknaden alls.

Barnkonventionen

Barnkonventionen har beaktats vid handläggningen av detta ärende då bisfenol A är ett hormonstörande ämne som misstänks ha skadliga effekter på foster, barn och unga redan vid mycket låg exponering. Ett förbud mot bisfenol A med förslagsvis omedelbar verkan skulle gynna barns hälsa, samt ligga i linje med befintliga förbud mot bisfenol A i nappflaskor och i livsmedelsförpackningar för barn mellan 0 och 3 år. Det anses positivt att ett sådant förbud omfattar de största exponeringskällorna, som är livsmedelsförpackningar och termopapper, men ännu bättre vore ett generellt förbud mot bisfenol A och andra bisfenoler med motsvarande egenskaper på marknaden.

I utarbetandet av yttrandet har deltagit: Miljöinspektör Ellinor Josefsson, livsmedelsinspektör Maria Svensson, Jeanette Silow avdelningschef för miljö- och hälsoskydd, Micaela Aleman tf. avdelningschef för livsmedelskontroll, enhetschef Kristina Lembre, avdelningen för miljö- och hälsoskydd samt projektledare Christina Lewander Rosengren, avdelningen för stadsutveckling och strategi.

Ordförande

.....
Carina Svensson
.....

Nämndsekreterare

.....
Elin Lundén
.....